

Juryrapport Hilversumse Architectuurprijs 2009-2010

1. De prijs

De Hilversumse Architectuurprijs is in 2009 in het leven geroepen door de Stichting Hilversumse Architectuurprijs. Deze prijs is een tweejaarlijkse onderscheiding in de vorm van een vakprijs en een publieksprijs. De Hilversumse Architectuurprijs werd voor het eerst uitgereikt in 2010 voor projecten in de periode 2007-2008. Het doel van de prijs is het bevorderen van de kwaliteit van de architectuur, stedenbouw en landschapsinrichting te Hilversum, voortbouwend op de traditie van de Hilversumse jonge bouwkunst. En het bevorderen van de betrokkenheid van de Hilversumse bevolking bij architectuur, stedenbouw en landschapsinrichting in het algemeen en die van Hilversum in het bijzonder.

2. De voorselectie

In de periode 2009-2010 zijn 42 projecten gerealiseerd. De selectiecommissie selecteerde 10 projecten die naar zijn oordeel het best voldeden aan de volgende criteria:

- opgeleverd tussen 1 januari 2009 en 31 december 2010;
- liggen binnen de gemeentegrenzen van Hilversum;
- bouwvergunningplichtig en/of aanlegvergunningplichtig;
- bevordert de kwaliteit van de architectuur, stedenbouw en landschapsinrichting te Hilversum;
- voortbouwend op de traditie van de Hilversumse jonge bouwkunst;
- bevordert de betrokkenheid van de Hilversumse bevolking bij architectuur, stedenbouw en landschapsinrichting in het algemeen, en die van Hilversum in het bijzonder.

De commissie bestond uit Peter van Dulst (voorzitter bestuur Hilversumse Architectuurprijs), Joke Ubbink (bestuur Hilversumse Architectuurprijs) Stef van Breugel (directeur Museum Hilversum) en Rik Egberts (architect). Eén genomineerd project werd teruggetrokken door het architectenbureau.

3. De jury

Hubert-Jan Henket, Bierman Henket Architecten (voorzitter)

Jurriaan van Stigt, LEVS Architecten

Noud de Vreeze, stadsarchitect Amersfoort

Patrick van den Brink, burgemeester IJsselstein en voormalig wethouder in Hilversum

Jim Klinkhamer, Jonkman Klinkhamer Architecten en voormalig voorzitter van de Hilversumse welstandscommissie

Indira van 't Klooster, seniorprojectleider Architectuur Lokaal (secretaris zonder stemrecht)

4. De beoordelingsprocedure

De jury begint met het vaststellen van de beoordelingscriteria. Daarna bestuderen de leden afzonderlijk de negen genomineerde projecten en noteren zij een top vier. Op basis van deze voorselectie kiest de jury vier projecten die daadwerkelijk worden bezocht. Na het bezoek ter plaatse kiest de jury een winnaar.

5. De beoordelingscriteria

In het reglement van de Hilversumse Architectuurprijs zijn beoordelingscriteria vastgelegd. De jury besluit echter enkele criteria te formuleren die leidend zullen zijn bij het beoordelen van de plannen. Vooral van belang acht de jury dat:

- de architectonische en stedenbouwkundige kwaliteit groot is en een bijzonder vakmanschap laat zien (inclusief culturele waarde en toekomstwaarde);
- de architect een bijzondere extra inspanning heeft geleverd en dat dit aan het projectresultaat is af te lezen;
- het eindresultaat een prestatie is op de locatie en binnen het genre;
- het eindresultaat verrassend is, bijvoorbeeld in vanzelfsprekend of beleving;
- het project niet modieus is, maar een tijdloze kwaliteit heeft.

6. De negen genomineerde projecten 2009-2010

1. Nieuwbouw zorgvilla en renovatie koetshuis

locatie: Albertus Perkstraat 14/16
programma: zorgwoningen en dagrecreatie voor ouderen
architect: ds | concepts&design
opdrachtgever: DS Verzorgd Wonen

Het 19^e eeuwse koetshuis van de architect Gosschalk (1889) werd gerenoveerd in eigentijdse stijl. Het koetshuis hoorde bij landgoed Erica, dat prachtige tuinen had naar ontwerp van de beroemde tuinarchitect H. Copijn. In het hoofdgebouw van het landgoed is nu de Openbare bibliotheek gevestigd. Samen met nieuw gebouwde zorgvilla vormt het koetshuis een zorgcomplex voor ouderen.

Oordeel jury:

"De doelstelling is heel mooi: een plek creëren waar mensen zich goed voelen. Ook de keuze om het oude koetshuis te behouden, is zeer te waarderen. Maar de architectonische uitwerking, zoals te zien is in de uitvoering van de ramen, de bogen en de speklagen, is niet helemaal consistent met het oorspronkelijke idioom."

2. Kantoorgebouw Paula Radcliffe/Colossos

locatie: Arenagebied
programma: 4300 m2 kantoor en ondergrondse parkeergarage
architect: Min2 Bouwkunst
opdrachtgever: Nike

Met dit kantoor is de ontwikkeling van het Arena kantorenpark afgerond. Het gebouw ligt in de kromming van de voormalige drafbaan. Colossos is de naam van de architect, waarmee hij verwijst naar onder andere het Colosseum in Rome. Nike heeft de naam inmiddels gewijzigd in het Paula Radcliffe Building, naar de Britse wereldrecordhoudster op de marathon.

Oordeel jury:

"De parkeergarage is subtiel weggewerkt, en maakt onderdeel uit van het gebouw op maaiveld. Door toetreding van daglicht is de parkeergarage een prettige ruimte die bovendien een levendige plint oplevert. Maar de verschijningsvorm van diezelfde plint in zijn omgeving overtuigt minder en voegt weinig toe aan de beleving van de straat."

3. 12 Heren

locatie: Herenstraat
programma: 12 woningen
architect: ZECC / KAW
opdrachtgever: collectief particulier opdrachtgeverschap

De 12 woningeigenaren hadden een grote keuzevrijheid in de indeling van plattegronden, de gevels en het aantal bouwlagen. Vrijwel iedereen koos voor vier bouwlagen met een terras op de 2^e verdieping. Aan de straatzijde is de voordeur bereikbaar via een trapje en aan de achterzijde heeft iedereen zijn eigen parkeerplaats. Bijzonder is de zwarte en rode muurolie. Muurolie werd vroeger gebruikt om oude grachtenpanden waterdicht te maken.

Oordeel jury:

"Dit project is als procesarchitectuur uitermate prijzenswaardig. Interessant in het genre, slijk uitgewerkt, goede plattegronden, goede detaillering. Op een hele positieve manier verrassend, en het maakt het plein in één beweging af. Het geheel geeft het gevoel van een plein, wat het voorheen echt niet was.

4. Renovatie portiekflats

locatie: Jacob Roggeveenstraat
programma: renovatie 84 portiekwoningen in 5 gebouwen
architect: Idioom architecten
opdrachtgever: Alliantie Gooi- en Vechtstreek

Ingrijpende verbouwing van de portiekflats naar oorspronkelijk ontwerp van architect Verschuijl (1960). Doel was om de flats meer met elkaar in verband te brengen rond het grasveld, ook wilde de architect het contact met buiten vanuit de woningen vergroten. Om dat te bereiken zijn nieuwe gevels gemetseld in diverse baksteenkleuren. Ook zijn balkons aangebracht. Bewoners kozen zelf de kleuren van de kozijnen en de balkonhekken. De openbare ruimte werd opnieuw ingericht.

Oordeel jury:

“Als initiatief om dit gebied te revitaliseren, is dit project blijmakend. Het is een mooie opgave, die terecht veel aandacht krijgt. De donkere kopgevels, de kleurverschillen, en de kloeke balkons zijn heel mooi en getuigen van greep op de opgave. Door hun zware karakter werden de balkons minder gewaardeerd.”

5. Poppodium De Vorstin

locatie: Koninginneweg 44

programma: entree, foyer, 2 zalen, café, verkeersruimten en technische functies

architect: De Architecten Cie.

opdrachtgever: gemeente Hilversum

Op een markante locatie in Hilversum, en goed zichtbaar vanuit de trein, ligt Poppodium De Vorstin. Het gebouw is georganiseerd in 3 zones: entree en foyer met het muziekcafé, de grote zaal als hoofdfunctie zichtbaar achter de foyer, en een servicestrook aan de zijkant voor het laden en lossen en ondersteunende functies. De gevel heeft een opvallend optisch effect.

Oordeel jury:

“De uiterlijke verschijningsvorm is fascinerend, al lijkt de stedenbouwkundige uitwerking niet optimaal. Het eindresultaat oogt als een vakkundige, knappe en mooie puzzel..”

6. Appartementen Mozartlaan/Wisseloordlaan

locatie: Mozartlaan 11,13,15 F t/m G en Wisseloordlaan 177 t/m 213

programma: 35 woonhuizen, inrichting omliggend groen, ondergrondse parkeergarage

architect: Claus en Kaan (architectuur) en Niek Roozen (tuininrichting)

opdrachtgever: Maarsen Groep

Op het terrein van voormalige studio's zijn 35 huurwoningen in het duurdere segment gerealiseerd. Vijf bouwvolumes refereren aan de typologie van vrijstaande villa's. De auto's verdwijnen hieronder door gebruik te maken van de aanwezige hoogteverschillen in het terrein. De buitenruimten zijn groot en afwisselend vormgegeven. Het gebruik van natuursteen is een bewuste flirt met de architectuur van het vooroorlogs Italiaans rationalisme.

Oordeel jury:

“Vakkundige architectuur. Het lijkt een bijna volmaakt plan, met balustrades die lijken te zweven en de combinatie van twee verschillende kleuren wit. Een fantastische combinatie van zandwit en hardwit. Ook de landschappelijke inpassing lijkt perfect. Dit moet je zien om te geloven dat het er echt staat.”

7. De Wissel

locatie: W.C.Bradelaan

programma: 18 levensloopbestendige woningen

architect: Inbo Architecten bna en BIQ Architecten

opdrachtgever: De Alliantie

De woningen hebben een beukmaat van 7.50 meter. Die grote breedte maakt het mogelijk om een volledig woonprogramma met keuken, woonkamer, slaapkamer en badkamer op de begane grond te realiseren, zodat de woningen geschikt voor ouderen. Maar de plattegrond laat ook een traditionele eengezinswoning toe. Daarmee zijn de woningen levensloopbestendig en aanpasbaar aan bewoners van verschillende leeftijden.

Oordeel jury:

“Dit project is baanbrekend in zijn beukmaat. Door maat en indeling zijn heel veel mogelijkheden geschapen voor verschillende leefmogelijkheden (levensloop bestendig woningtype). In een wijk met hoge dichtheid is dit type stedenbouwkundig gezien echt een voorbeeld. Maar de crux is de beukmaat

van 7.50 meter en dat is meer een kwaliteit van de stedenbouwkundige *footprint* dan van de architectuur.”

8. Nova Zembla

locatie: Willem Barentszweg 184 t/m 200
programma: 9 startersappartementen
architect: Monk Architecten/Akor Bouw
opdrachtgever: DPO Projectontwikkeling

Nieuwbouw ter plaatse van het oude woonhuis van Sjoukje Dijkstra. De kavel is maximaal bebouwd met bovendien parkeren op eigen terrein en een groene binnentuin. De noordgevel is relatief gesloten uitgevoerd in metselwerk met een zandkleurige steen in Hilversums formaat. Het trappenhuis is in zogeheten Novazink gedetailleerd.

Oordeel jury:

“Interessante opgave, die mooi is uitgewerkt in detaillering en kleur, met goede plattegronden, en goed op de kavel geplaatst. De plint is qua maat en schaal op die locatie zeer subtiel en beter dan gebruikelijk. Jammer dat het parkeren op het maaiveld is opgelost.”

9. Tunnel en inrichting openbare ruimte stationsgebouw Hilversum Centraal

locatie: Oosterspoorplein
programma: een tunnel, twee pleinen, verkeersstromen reizigers, overkapping
architect: Arcadis (Beate Vlaanderen)
opdrachtgever: Gemeente Hilversum en ProRail

De nieuwe tunnel heeft een gecombineerde functie: het is een reizigerstunnel en een verbinding voor fietsers en voetgangers. In het stationsgebied is de tunnel de centrale schakel tussen de voorpleinen aan weerszijden van de spoorbundel en de verbindende schakel tussen de noord- en zuidzijde van de stad. Licht brengt in ondergrondse ruimten veiligheid. Het voormalige parkeerterrein aan het Oosterspoorplein is veranderd in een plein.

Oordeel jury:

“Dit is een uiterst belangrijke opgave en een belangrijke bijdrage voor de stad. De vormgeving van gescheiden verkeersstromen is in heel Nederland een hoofdbreker. De breedte van de tunnel is een enorme verdienste. Ook sociale veiligheid is belangrijk onderdeel van het ontwerp. Het lijkt alsof het maximale uit de situatie is gehaald.”

7. Te bezichtigen projecten

Na ampel beraad komt de jury tot een keuze van vier projecten om op locatie te bezoeken. De vier projecten lijken te voldoen aan de door hen gestelde criteria, maar er zijn ook vragen. Vragen die alleen kunnen worden beantwoord door ter plaatse te gaan kijken.

Het station

De jury: “De tunnel is zo lang om de helling prettig te maken voor fietsers, en om vrij doorzicht en daglicht aan beide zijden te bieden. Die lengte leidt tot niveaoverschillen op het voorplein, maar de niveaus zijn elegant en subtiel gescheiden. Licht- en luchtgaten maken het gebied en de tunnel nog comfortabeler. De scheiding in de tunnel tussen het station en de openbare route is niet meer dan een glasvlak. Het is een zeer goed project al zijn enkele arbitraire keuzes in de uitwerking gemaakt - zoals de verhouding van verharding en groen op het Oosterplein -, maar het ruimtelijk concept ervan is sterk en in de tijd aanpasbaar.”

Mozartlaan/Wisseloordlaan

De jury: “De zwevende lijsten, de werkelijk transparante balkons, de glasverhouding en kleur van het glas zijn prachtig. Strak, maar niet ongenaakbaar. De villa's zijn scherp gedetailleerd, en hoewel ze dicht op elkaar lijken te staan, zijn ze goed geplaatst: in contact met elkaar, maar ze belemmeren elkaar niet in het uitzicht. Ze vormen een eenheid met het omringende landschap. Maar de plattegronden lijken wat gewoontjes, en waarom zo'n smalle entree in zo'n riante woning?”

12 Heren

De jury: “Het is een interessante stedenbouwkundige setting, maar de plattegronden lijken redelijk standaard. Het zijn Trentowoningen, dus het project is een voorbeeld van consumentgericht bouwen. Er lijkt een rijkdom aan mogelijkheden. De twee architecten zijn er samen heel mooi uitgekomen, maar de uitwerking is niet erg verrijkt. De kleurstelling lijkt tamelijk hard. En hoe is het parkeren opgelost?”

De Vorstin

De jury: “Dit is een fascinerend gebouw. Het is helemaal niet zo groot als je door de foto’s zou denken. De bouwkael moest vanuit het programma 100% worden volgebouwd. De vorm van het gebouw is dus de kavel en ook de hoogte stond vast. Er moet nog een gebouw naast komen, met een smalle straat ertussen. Die voorwaarden verklaren de volumevorm en de vrij gesloten zijgevel die nu zo in het zicht staat.”

8. Op locatie

Als eerste bezoekt de jury het project **12 Heren**. De kwaliteit van de stedenbouwkundige aanheing verrast de jury. Inderdaad is met de realisatie van dit project een pleinwand ontstaan, die de stedelijke ruimte omsluit en afmaakt. De kleuren van de muurolie, zwart en donkerrood, zijn weliswaar aanwezig maar geven het geheel ook een duidelijk eigen karakter. Het geheel voegt zich goed qua maat en schaal en houdt naar verwachting ook stand op de lange termijn. De achterkant had – zeker met het oog op de leefbaarheid en de kwaliteit van de stedelijke omgeving - wel wat groener mogen zijn. Parkeren gebeurt op straat achter een kaal hekwerk en voor een begane grondgevel vol garagedeuren. Hier mist de jury het “extra” om ook aan de achterzijde op de begane grond kwaliteit te maken.

Vervolgens loopt de jury naar het **Stationsplein**. De noordzijde, het Oosterspoorplein, vindt de jury vriendelijk, plezierig, en met vernuftige perspectivische uitwerking. In vorm en schaal is veel potentieel in het plein gebracht. Alle randvoorwaarden zijn aanwezig, alle logistieke problemen zijn vakkundig opgelost. De kansen die er waren, zoals de verkeersstromen in de tunnel, langs het fietspad, de reizigers en de wandelaars zijn optimaal benut. De overkapping boven het nieuwe spoor is een eigentijdse verwijzing (zonder kitsch te worden) naar de bestaande kappen, restanten van de rijke geschiedenis van het station. Het profiel, de vorm, de ruimtelijkheid en de toegankelijkheid van de pleinen aan beide zijden zijn erg goed. Een sterk concept dat in de toekomst aanpasbaar is. Dat zou kunnen gelden voor de materialisering, de hoeveelheid groen en de kleurstellingen.

Pas staande voor **De Vorstin** is te zien dat het trompe l’oeuil-effect in het gevelvlak een vondst is. In deze rechthoekige doos met een plat dak en rechte gevels is een optimale driedimensionale werking tot stand gebracht. De gevel is de echte eyecatcher, maar daarachter is alles tamelijk gewoon. De technische installaties zijn mooi weggewerkt. De foyer is meer een verkeersruimte dan een ontvangst en verblijfsruimte. Het effect van zien en gezien worden, in doorkijkjes en op plateaus zijn goed gemaakt, maar voegt te weinig toe en is te klein om echt iets teweeg te brengen. De achterliggende kleine zaal is zeer geslaagd, maar uiteindelijk is er weinig wisselwerking met de omgeving. Dat is jammer voor de passerende voetganger.

Tot slot bekijkt de jury de **Mozartlaan/Wisseloordlaan**. De landschappelijke setting en de belofte van smetteloos witte villa’s is op het eerste gezicht adembenemend. Vijf compromisloos mooie witte kunstwerken in het groen. Het geheel ademt klasse en sjiek uit. Ook de haast zwevende balkons met hun glazen balustrades dwingen respect af. En hoewel voetgangers over het autopad lopen, ontstaat niet het gevoel dat het hier een rijbaan betreft. Een subtiele combinatie van twee soorten klinkers resulteert in een evenwichtig midden tussen voetpad en rijbaan. Binnen de verwachtingen die deze architectuur oproept, stelt de detaillering (of de uitvoering) van de dakrand- en vloerplaten teleur. De jury spreekt van “fatale strijklichteffecten”.

9. De winnaar

Nu wordt het moeilijk. De kwaliteit van vier bezochte projecten is uitstekend, maar de jury heeft de lat erg hoog gelegd in de beoordelingscriteria. De jury zoekt een gebouw met een tijdloze kwaliteit, dat een bijzonder vakmanschap laat zien, waarin ook de culturele waarde en de toekomstwaarde worden meegenomen. Bovendien wil de jury aan het gebouw kunnen aflezen dat hier een uitzonderlijke prestatie is geleverd, die niet alleen verassend is, maar ook een prestatie is op de locatie en binnen het genre.

Eigenlijk, stelt de jury, is geen van de bezochte projecten perfect. Alle vier voldoen ze niet helemaal aan de gestelde criteria. Dus is het van belang om vast te stellen welk project het meest voldoet aan de eisen, en aan welk project op termijn nog zaken kunnen worden verbeterd die de kwaliteit verhogen. Daarmee vallen **Heren 12** en **De Vorstin** af. Deze twee projecten hebben grote kwaliteiten, maar missen toch een zekere stedenbouwkundige finesse en meerwaarde voor de directe omgeving. De **Mozartlaan/Wisseloordlaan** heeft de potentie van een perfect project, maar laat het in de uitvoering van de details toch afweten.

De jury benoemt daarom unaniem tot winnaar: **het stationsgebied Oosterspoorplein e.o.**

“Het getuigt van durf en initiatief om zo'n gebied zo aan te pakken. Dit is het soort project in de publieke ruimte in de stad waar nauwelijks opbrengsten tegenover staan, het bestaat eigenlijk alleen uit kostenposten. Het is een ongelooflijk gecompliceerde opgave en de grote greep is goed. De grote greep is belangrijker dan de details, die op termijn nog zijn te verbeteren.

De architect heeft ruimte gemaakt. De ruimte voor en om het station is goed geproportioneerd. Ook de nieuwe binnentrap in de stationshal bijvoorbeeld, staat daar alsof die er altijd geweest is. De rechte lijn van het fietstracé, de aandacht voor licht en veiligheid in de tunnel, de ruimte die de glasplaat suggereert, de perspectivische werking aan de noordzijde, de plaatsing van de trappen en de lift, de uitvoering van de nieuwe overkapping - dat alles getuigt van een optimale grip op de opgave.

De opgave was de doorgang, de aankomst aan de ene kant en de aankomst aan de andere kant. Dat is gelukt. Er zijn architectonische en materiële details waar twijfels bij zijn, maar die zijn op termijn en in de tijd veranderbaar.

Wat wordt bekroond, is een zeer geslaagde en enorm ingewikkelde herontwikkelingsopgave die tot voorbeeld kan dienen voor andere gemeenten.”